

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒԻ

ԴԵԳԻԵԳԱԾՈՒ

ديجيدو

Հրատարակութիւն Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի

لندرة جمعية القاهرة الخيرية الأرمنية العامة

«ԶԱՆԳԵԶՈՒՐ»Ի ՅԱՂԹ-ԱԿԱՆ ԵԼՈՅԹԸ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ 1
Մարուշ Երամեան

ՀՐԱԺԵՇՏ.....1
«Տ»

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ.....3

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀԱՂՈՐԴԱՄԻՋՈՑՆԵՐ....3

ԶՐՈՅՑ ՎԱՍՏԱԿԱՇԱՏ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ՍԻՐԱՐՓԻ ՆԱՃԱՐԵԱՆԻ ՀԵՏ 4
Զրոյցը վարեց Մ. Երամեան

ՓՐՈՖ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ.....8
Մ. Երամեան

ԱՆՍՈՎՈՐ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ՝ ՌԻԹԱ ԳԷՈՐԳԵԱՆ..10
Մ. Երամեան

ՀԱՅ ԿԻՆԸ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՈԿԱՆԵԱՆԷՆ ՆԵՐՍ.....12
Երան Զէյթունցեան

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՊԱԶԱՐ.....14
Սօսի Ներեպրեան-Յակոբեան

ՇԱՄ ԷԼ ՆԷՍԻՄ 15
Սօսի Ներեպրեան-Յակոբեան

«ԶԱՆԳԵՉՈՒՐ»Ի ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԵԼՈՅԹԸ 16
Մ. Երամեան

THE PROMISE.....19

ԽՄԲԱԳԻՐ
Մարուշ Երամեան

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒ
Պերճ Թերզեան

ՍՐԲԱԳՐԻՉ ՎԵՐՍՏՈՒԳԻՉ
Անայիս Ծիզմեճեան

ԳԵՂԱՐՈՒԵՏՏԱԿԱՆ ԶԵԿԱԴՐՈՒՄ
Շահէ Լուսարարեան

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Nubar Printing Press

Գահիրեի ՀԲԸՄ-ի լուրերուն հետեւեցէք
www.agbuegypt.com
կայքէջով:

Ծանօթացէք «Հայաստան եւ Հայերը Արաբական Մամուլին մէջ. 1876-1923» կայքէջի սիւլեթրուն
www.arminmedia.com
հասցեով:

Թիւ. 83 Նոր Շրջան ԱՊՐԻԼ 2017

ՆՈՐ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Նոր ժամանակները աւանդական երեւոյթներուն հանդէպ իրենց պարտադրած բոլորովին նոր մօտեցումներով, մեզ շփոթի կը մատնեն, մանաւանդ երբ այդ նոր մօտեցումները կը հասնին մեր դպրոցներուն, կը թափանցեն անոնցմէ ներս եւ հովին կու տան ինչ որ տասնամեակներով եւ մեծ ջանքերու շնորհիւ կրցած էինք ապահովել՝ մեր նոր սերունդը:

Եւ կը ստիպուինք վերատեսութեան ենթարկել ինչ որ գիտէինք, ինչի որ հաւատացած էինք, ինչ որ սկզբունք էր մեզի համար:

Հարցադրումի կ'ենթարկենք մանաւանդ մեր էութիւնը, մեր կացութիւնն ու մեր կեցութիւնը.

-Ի՞նչ կը նշանակէ հայ ըլլալ 21րդ դարուն, Հայաստանէն դուրս:

-Դժուար բան է հայ ըլլալը այստեղ, Սփիւռքի անծայրածիր տարածքին, յեղեղով ջուրերու վրայ:

-Ի՞նչ է դերը հայերէսին, երիտասարդ սերունդին համար:

-Ո՞ր է, կամ ի՞նչ է հայ դպրոցին առա-

քելութիւնը:

-Գիտակցութիւնը տեղ ունի՞ մեր ազգային դաստիարակութեան մէջ:

-Ի՞նչ է ազգային դաստիարակութիւնը:

-Հետեւաբար՝ ի՞նչ է հայ ուսուցիչին դերը,

-մանաւանդ՝ ի՞նչ է «մնացեալ»ին կեցուածքը իր հանդէպ («մնացեալ»ը բոլոր ոչ ուսուցիչներն են, որոնք, չես հասկնար ինչո՞ւ, դէմ են ուսուցիչ «խաւ»ին: Ասիկա կը փաստէ սփիւռքի ամբողջ տարածքին հայ ուսուցիչին հանդէպ կեցուածքը, որ դրական ըլլալէ շատ հեռու է դժբախտաբար: Ասիկա ընդհանրութիւն մըն է, ուր բացառութիւնները աւելի քան յարգելի են):

Կար ժամանակ, երբ «հայ» ըլլալ կը նշանակէր ունենալ բոլոր կարելի առաքիլութիւնները, կրթութենէն մինչեւ զարգացում, ազնուութենէն մինչեւ հաւատարմութիւն, աշխատասիրութենէն մինչեւ հմտութիւն:

Այսօր դժբախտաբար պատկերը նոյնը չէ:

շար. էջ 2

ՀՐԱԺԵՇՏ

Ներկայ թիւէն սկսեալ Պր. Պերճ Թէրզեան հրաժեշտ կու տայ «Տեղեկապու»ի խմբագրական խորհրդապրուի պաշտօնին, քսան տարուան շրջանէ մը ետք:

Պր. Պ. Թէրզեան 1964-էն անդամակցած է ՀԲԸՄ-ին, վարելով զանազան պաշտօններ: Այժմ պապուոյ արենապետն է ՀԲԸՄ-ի Եգիպտոսի Շրջանակային Յանձնաժողովին եւ Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի վարչութեան:

1996-ին, իր գլխաւորած վարչութեան օրով, սկսած է «Տեղեկապու»ի նոր շրջանը, 1981-1996 թուականներուն դադրելէ ետք:

Խմբագրական խորհրդապրուի պաշտօնին մէջ իրեն պիտի յաջորդէ Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի վարչութեան արենապետ Գրիգոր Վիգէն Ճիգմէճեան, որուն բարի եւ կանանչ ճանապարհ կը մաղթենք:

«Տ»

ՆՈՐ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Ո՞վ սորվեցուց մեզի միջոցներուն միջեւ խտրութիւն չդնել, հասնելու համար յաճախ ժխտական արդիւնքներու, որոնք, ժամանակին հետ, «դրական»ի վերածուցներ են:

Բայց այս ամբողջ մտորումներն ու հարցադրումները կը սկսին մէկ կէտէ՝ հայ դպրոցէն, որ, ո՛ր ալ գտնուի, նոյն մարտահրաւերներուն առջեւ կը գտնէ ինքզինք՝ թիւի նուագում:

Մանաւանդ Միջին Արեւելքի վարժարաններուն համար ի զօրու է այս ընդհանրացումը:

Ինչո՞ւ:

Որովհետեւ ծնողք կ'ուզեն որ իրենց զաւակները պարտաւոր չըլլան այդ «դժուար, անտանելի, անօգուտ լեզուն» սորվելու (արաբերէնը), որովհետեւ առիթ ունին օտար վարժարաններ ղրկելու իրենց զաւակները:

Նախ՝ բոլորը չեն որ նման առիթ ունին:

Երկրորդ՝ եթէ պատճառը դասաւանդումի կերպերուն տարբերութիւնը ըլլար՝ օտար վարժարաններու մէջ դասերը գոց սորվելու փոխարէն, աշակերտին տրամաբանութիւնը կը զօրացնեն եւ անոր ուղեղը աշխատցնել կը սորվեցնեն. եթէ այս ըլլար պատճառը, թերեւս անելի համոզիչ դառնար օտար վարժարաններու ընտրութիւնը:

Աւելի հեշտ չէ՞ առողջ տրամաբանութեամբ հարցերուն լուծումներ փնտռել:

Առողջ տրամաբանութիւնն է միայն որ կրնայ գիտակցութիւնը բարձրացնել, որուն հետեւանքով – կը կարծենք, առանց անհիմն լաւատեսութեամբ ամբաստանուելու – պարզ կը դառնայ իւրաքանչիւր հայու համար, թէ ինչո՛ւ պէտք է զաւակները «հայ» մեծնան, հայկական դպրոց երթան, հայ ընտանիքներ կազմեն ...

Այս առումով հետաքրքրկան է թիւը այն «աշակերտներուն», որոնք Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի կազմակերպած հայերէն դասընթացքներուն՝

թացքներուն՝ AVC-ի միջոցով հայերէն սորվելու կու գան Ս. Չագրըր կեդրոն. հաւանաբար իրենց արեան կանչն է ատիկա, բայց անելի իրապաշտ ըլլալու համար կրնանք ըսել՝ իրենց գիտցած լեզուներուն կողքին այլ լեզու մը եւս սորվելու ցանկութիւնը: Սակայն ի՞նչ ալ որ ըլլայ պատճառը, իրողութիւն է որ մարդիկ կու գան լեզուն սորվելու, իրենց հանգիստին ժամանակը զոհելով:

Այս մտորումները բացարձակ ճշմարտութիւններ յայտարարելու փոխարէն հարցադրումներ կը ձեւակերպեն, պարզապէս որովհետեւ նախ հարցադրումներուն կարիքը ունինք, որպէսզի անելի յստակ դառնայ թէ ճիշդ ո՛ր է մեր հարցերուն կորիզը: Անգամ մը որ համաձայնինք հարցադրումներուն շուրջ, թերեւս կարենանք մտածել լուծումներու մասին:

Այս բոլորը միասնական ճիգ եւ երկար ժամանակ կը պահանջէ:

Իսկ մենք այսօր, այս պայմաններուն մէջ ժամանակ չունինք: Ժամանակը մեզմէ առաջ է արդէն եւ մենք կարծես կը դժուարանանք անոր հասնելու:

Չհասնելու այլ պատճառ մը եւս ունինք՝ ժամանակին հետ քայլ պահելու մեր սխալ հասկացողութիւնը. կը թուի թէ քայլ պահել կը նշանակէ ամենավերջին նորոյթի գործիքներ ունենալ, տարուիլ օտար բարքերով, որդեգրել այդ խորթ բարքերը, եւ մոռացութեան մատնել այն ինչ որ մեր հայրենիքն է հայրենիքէն դուրս՝ լեզուն. «Լեզուս իմ հայրենիքս է» ըսած էր սփիւռքահայ բանաստեղծ մը, քանի մը տասնամեակ առաջ:

Եթէ կ'ուզենք առողջ, գիտակից եւ իր ազգութեամբ հպարտ սերունդ ունենալ, պարտաւոր ենք մենք մեր առջեւ, մեր ժառանգած բարքերուն հանդէպ կենալ պահ մը, ամբողջ ուշադրութեամբ լսել հարցումները եւ պատասխաններ որոնել:

Մարուշ Երամեան

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

Եգիպտահայ գաղութը եւս անմասն չմնաց ամբողջ աշխարհի հայութիւնը յուզող եւ միաւորող Ապրիլ 24-ի սգահանդէսներէն: Գահիրէի մէջ Զարդի յիշատակութիւնը սկսաւ նախորդ գիշեր մոմավառութեամբ, Արարատ Յուսաբեր ակումբէն ներս, ուր, Սկաուտական խորհուրդի ձեռնարկով, նախապէս արդէն արեան տուչութիւն կատարուած էր Եգիպտական Կարմիր Մահիկին, մէկ կողմէ որպէս յիշատակի ոգեկոչում, իսկ միւս կողմէ որպէս երախտիքի արտայայտութիւն եգիպտացի-արաբ ժողովուրդին, որ իր հոգիի բնածին բարութեամբ նեցուկ կանգնած էր Զարդէն ճողոպրած եւ Փոր Սախտ (Եգիպտոս) հասած հայերուն:

Ապրիլ 24-ի Երկուշաբթի յետմիջօրէին հանդիսաւոր Սբ. Պատարագ մատուցուցաւ եւ հոգեհանգիստ կատարուցաւ Գահիրէի Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր տաճարէն ներս: Առաջնորդ Սրբազան հայրը իր քարոզով սեւեռեց ո՛չ միայն Զարդը, այլ անոր հետեւող մեր հարիւրամեայ վերապրումը:

Պատարագէն ետք ներկաները խմբուցան եկեղեցւոյ շրջաբակին մէջ կանգնած խաչքարին շուրջ, վառուած մոմեր զետեղելով, իսկ Արարատ ակումբի արիւներն ու արենուշները ծաղկեպսակներ զետեղէ ետք խաչքարին առջեւ, փողերախումբով տողանցեցին եկեղեցւոյ պողոտային վրայ:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀԱՂՈՐԴԱՄԻՋՈՑՆԵՐ

Հ.Բ.Ը.Մ.ը բազմաբնոյթ հաղորդամիջոցներու եւ վեց լեզուներով տասնհինգ հրատարակութիւններու ընդարձակ ցանցով մը կը հասնի ընթերցողներու լայն շրջանակի մը: Այս հրատարակութիւնները կը հաղորդեն միութենական տեղական եւ միջազգային ասպարէզներու մէջ տեղի ունեցող կարեւոր իրադարձութիւններ:

Հ.Բ.Ը.Մ.ի Լիոնի եւ Մելպուռնի ձայնասփիւռային ծրագիրները նոյնպէս, որոնք մաս կը կազմեն այս ցանցին, լրատուական հաղորդումներով եւ քննարկումներով կը հասնին տեղական համայնքներուն:

Հ.Բ.Ը.Մ.ի հրատարակութիւնները եւ հաղորդումները կարեւոր կապի միջոց կը հանդիսանան համայնքներէն ներս եւ Հայաստանի հետ: Միութեան պաշտօնաթերթ «AGBU News Magazine»ը, որ կը հրատարակուի Հ.Բ.Ը.Մ.ի Կեդրոնական Վարչական Ժողովին կողմէ, պարբերաբար կ'առաքուի աւելի քան տասնեակ մը երկիրներու 70,000 ընթերցողներու, անոնց հասցնելով Հայաստանի մէջ տեղի ունեցող իրադարձութիւններու լուրերը, ինչպէս նաեւ յատուկ նիւթերու շուրջ վերլուծական յօդուածներ: Ընթերցողներուն կը տրամադրուի նաեւ Հ.Բ.Ը.Մ.ի կառոյցներու գործունէութեան եւ ձեռնարկներու վերջին նորութիւններու ամբողջական պատկերը, եւ այս բոլորը կարելի դարձնող բարե-

րարներու մասին ծանօթագրութիւններ:

Հ.Բ.Ը.Մ.ի «Արարատ» գրական-մշակութային հանգամանաւոր հանդէսի կայքը տրամադրելի է ընթերցողներուն, ուր անոնք կրնան հետազօտել այս հրատարակութեան թուայնացած հարուստ հաւաքածոն: 1950 թուականէն ի վեր հրատարակուող հայ մշակութի եւ պատմութեան, մանաւանդ ամերիկահայ գրականութեան այս հանդէսը փնտռուած եւ հեղինակաւոր աղբիւր մըն է: 2010ին, հաղորդակցութեանց բնագաւառի զարգացումներուն ընդառաջ, ծնունդ առաւ «Արարատ»ի թուայնացած տարբերակը, ուր գեղարուեստական գրականութեան դասականներու կողքին, կը հրապարակուին ժամանակակից իրողութիւններու, արուեստի եւ մշակութի, կրթութեան եւ առողջապահութեան, արձակի ու բանաստեղծութեան նմոյշներ եւ խմբագրական-հրապարակագրական սինակներ: Հանդէսին համացամացի մէջ տեղադրումով, եռապատկուցաւ ընթերցողներուն թիւը: Նոյնպէս, զանազան ընկերային հաղորդացանցներու մէջ անոր տեղադրումը առիթ կու տայ «հիւրընկալելու» եւ խրախուսելու տարբեր նիւթերու շուրջ հրապարակային երկխօսութիւններ:

Հ.Բ.Ը.Մ.ի կողմէ կը հրատարակէ հետեւալ պարբերականները.

շար. էջ 20 →

ԶՐՈՅՑ ՎԱՍՏԱԿԱՇԱՏ ՌԻՍՈՒՑՉՈՒՇԻ ՍԻՐԱՐՓԻ ՆԱՃԱՐԵԱՆԻ ՀԵՏ

Անցնող ամառուան ընթացքին Գահիրէի Գալուստեան-Նուպարեան Ազգային Վարժարանի Մերճանեան մանկապարտէզը հիմնական նորոգութեան մը ենթարկուեցաւ, որմէ ետք, 2016-2017 դպրոցական տարեշրջանին մանկապարտէզի աշակերտները սկսան վայելել նորոգուած շէնքին գեղեցիկ յարդարանքն ու յարուկ մանուկներու համար եղած դասաւորումները (խաղասենեակ, տախտակամած յարակ, բաղնիքներ եւ այլն):

Մերճանեան մանկապարտէզի երկարամեայ ուսուցչուհիներէն է փիկին Սիրարփի Նաճարեան-Քէշիշեանը, որ մինչեւ օրս կը շարունակէ մեծ սիրով եւ գուրգուրանքով աշխատիլ Մերճանեանի փոքրիկներուն հետ:

Վաստակաւոր ուսուցչուհի Սիրարփի Նաճարեան ծնած է Գահիրէի մերձակայքը գտնուող Կիզէ քաղաքը: Ուսումը ստացած է Գալուստեան վարժարանէն ներս:

Երբ ծնողքին հետ կը փոխադրուի Հելիոպոլիս, կը սկսի հետեւիլ քարտուղարական դասընթացքներու, որոնք այն օրերուն շատ տարածում գտած էին Գահիրէի մէջ:

Աւելի ուշ կը հետեւի Գահիրէի ֆրանսական դեսպանատան Մշակութային Կեդրոնի մանկավարժական դասընթացքներուն:

Ինքնաշխատութեամբ կը ծանօթանայ մանկավարժական տարբեր՝ անգլիական, ֆրանսական, գերմանական եւ ռուսական ուղղութիւններուն:

Իր տարիներու աշխատանքը գնահատելու ազնիւ մտայնացումով, 2015 թուականին, գործունէութեան յիսնամեակին առիթով, Գահիրէի Ազգային Իշխանութիւնը իրեն կը նուիրէ շրջագայութիւն մը դէպի Հայաստան:

Տիկ. Սիրարփին մինչեւ օրս քայլ կը պահէ մանկավարժական նորութիւններուն հետ եւ զանոնք կը կիրարկէ Մերճանեան մանկապարտէզէն ներս:

Հարցում – Կրնա՞ք ձեր մասին խօսիլ. ի՞նչ պայմաններու տակ սկսած էք աշխատիլ եւ ի՞նչ էր դասատուներուն կացութիւնը այդ օրերուն:

Սիրարփի Նաճարեան – Շատ կը սիրէի մանուկները եւ կը փափաքէի մանկապարտէզ աշխատիլ: Եղբայրս սակայն հակառակ էր, չէր ուզեր որ աշխատիմ: Երբ Սեպտեմբերին գաղթեց եւ Աւստրալիա գնաց, ես Յունուարին մանկապարտէզ մտայ եւ սկսայ աշխատիլ: Ատիկա 1965-ին էր: Շատ ուրախ էի: Ուսուցչուհի մը ունէինք, որ երբ տեսաւ թէ որքան հոգւով-

սրտով կ'աշխատիմ, ըսաւ՝ «ուշադրութիւն ըրէ՛, ուսուցչութիւնը արեանդ մէջ կ'անցնի եւ ատիկա ... լաւ չէ»:

Հ. – Ինչո՞ւ ձեր եղբայրը չէր ուզեր որ աշխատիք:

Ս. Ն. – Կ'ըսէր՝ «պզտիկներուն քի՞թը պիտի մաքրես»: Երբ սկսայ աշխատիլ, ինծի դասարան մը տուին, օգնականուհի մըն ալ ունէի: Մանկապարտէզին բոլոր ուսուցչուհիները ամուսնացած չէին, ինչ որ զարմանալի էր ինծի համար: Տեսայ թէ ի՞նչ որ իրենց տնօրէնուհին սորվեցուցած է, ա՛յդ կ'ընեն:

Հ. – Ո՞վ էր տնօրէնուհին այդ օրերուն:

Ս. Ն. – Իմ օրերուս տիկին Զապէլ Ճէ-
ճէանն էր: Ես սկսայ նոր բաներ երազել
մանկապարտէզին համար: Շատ սենե-
ակներ ունէինք եւ երբ աշակերտներուն
թիւը պակսեցաւ, մտածեցի որ սենեակ մը
միայն ձեռային աշխատանքներուն նուիրե-
նք: Տնօրէնուհին շատ ճկուն կին մըն
էր: Գացինք խօսեցանք օրուան թեմական
ժողովի ատենապետ տիար Անդրօ Մես-
րոպեանին, որ սեփականատէրն էր **այամ-
պուէ** կահոյքի գործարանին: Բացատրե-
ցի գաղափարս եւ խնդրեցի իրմէ որ սե-
ղաններ պատրաստէ: Քանի մը օր ետք
մեզի բերաւ փոքրիկ սեղաններ իրենց ա-
թոռներով:

Հ. – Իսկ դասաւանդումի կերպերը ինչ-
պէ՞ս էին այդ օրերուն:

Ս. Ն. – Շատ հին էին, շատ շա՛տ հին է-
ին, այնքան հին, որ երբ փոքրիկ փոփո-
խութիւն մը ըրի, մեծ ուրախութիւն ապրե-
ցան բոլորը, օրինակ՝ ինչո՞ւ նոր սորվե-
լիք տառը կարմիր կաւիճով չգրենք.
պարզ բան մը. թէեւ այդ օրերուն գունա-
ւոր կաւիճներ չկային հոս, ես դուրսերէն
բերել տուած էին, բայց մեծ տարբերու-
թիւն ըրաւ ատիկա: Յետոյ երբ տեսան որ
ես աւելի՛ փոքրերուն հետ եմ միշտ, տնօ-
րէնուհին ինծի բողբոջ դասարանը յանձ-
նեց՝ «ըրէ՛ ինչպէս որ կ'ուզես» ըսելով:
Երկար ժամանակ մնացի բողբոջներուն
հետ, եւ շատ բան փոխեցի, այնքան որ-
քան կարելի էր փոխել:

Հ. – Դուք ո՞ր մանկապարտէզը յաճա-
խած էք:

Ս. Ն. – Ես յաճախած եմ Կիզէի Հայկա-
զեան մանկապարտէզը¹: Կիզէ բաւական
մեծ գաղութ կար. ամուսնոյս՝ եգիպտա-
հայ երաժիշտ եւ նկարիչ Հրանդ Քէշիշե-
անի մեծ հայրը շէնք մը տրամադրած էր,
ուր մանկապարտէզ հիմնած էին, տնօրէ-
նով, հոգաբարձուներով եւ այլն:

Հ. – Կ'երեւի այդ օրերուն մեծ թիւով ա-

*Սիրարփի Նաճարեան-Քէշիշեանի աշխատանքային
յինսամեակին նուիրուած Հրանդ Քէշիշեանի
գեղանկարը:*

շակերտներ կային Կիզէի մէջ:

Ս. Ն. – Այո՛, մեծ թիւ մը կար: Հոն մին-
չեւ առաջին դասարան էր. յետոյ մեզի ը-
սին որ պէտք է Գալուստեան երթանք.
սկիզբը **թաքսի** մը տրամադրեցին, յետոյ
փոքր **այաս** մը յատկացուցին:

Հ. – Կրնա՞ք յուշ մը պատմել այդ օրե-
րէն:

Ս. Ն. – Շատ աղուոր օրեր էին: Ծնուն-
դին Մսուր կ'ընէինք. եւ որովհետեւ ես
տղու կեցուածք ունէի, ինծի Հայր Յովսէ-
փին դերը տուին, այտերուս ալ մօրուք մը
փակցուցին եւ զիս մսուրին առջեւ կեցու-
ցին: Բայց հանդիսութեան ընթացքին մօ-
րուքս սկսաւ իյնալ: Ի՞նչ ընէի: Մէկ ձեռքս
գաւազան մը կար, միւս ձեռքս ալ ուրիշ
բան մը, ստիպուած մօրուքս ակռանե-
րովս բռնեցի որ դէմքես վար չիյնայ:

Հ. – Հայկազեան մանկապարտէզը ե՞րբ
փակուեցաւ, որմէ ետք հաւանաբար բոլո-
րը Գալուստեան սկսան յաճախել:

Ս. Ն. – 1955-ին:

Հ. – Նկատի առնելով ձեր երկար տա-
րիներու վաստակը, կրնա՞ք ըսել թէ Մեր-
ճանեան մանկապարտէզը ի՞նչ ճամբայ
կտրած է, ուրկէ ո՛ւր հասած է: Այլ խօս-
քով՝ երբ սկսաւ ի՞նչ վիճակ ունէր եւ այ-
սօր ինչ վիճակ կը պարզէ, որովհետեւ

¹ 1930-ին, Կիզէի մէջ հիմնուած է Կիզէի Հայ Կրթասիրաց Միութիւնը, որ նպատակ ունեցած է «Կիզէի
հայոց համար բանալ դպրոց մը՝ հայ մանուկներուն փոհմային կրթութիւն տրալու»: Դպրոցին բացումը
կատարուած է նախագահութեամբ Եգիպտոսի Հայոց օրուան Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեանի,
որ դպրոցը կոչած է Հայկազեան Մանկապարտէզ: Դպրոցը գործած է մինչեւ 1955 թուականը:

գիտենք որ տարածքը հիմնովին նորոգուած է՝ մանուկներու յատուկ կահոյք, խաղասենեակ, բաղնիքներ եւայլն:

Ս. Ն. – Երբ 1990-ին դպրոց մտայ, ինչպէս ըսի արդէն՝ հին ձեռով կ'աշխատէին, քառասունականներու ոճով. ես բողբոջ բռնած էի. շատ փոփոխութիւններ մտցուցի, միւսներն ալ ուզեցին իմ ըրածներս ընել:

Հ. – Որոշ չափով պարտաւոր են հետեւիլ, յաջորդ դասարաններուն մէջ շարունակել ձեր ոճը, թէ ոչ իմաստ չ'ունենար միայն բողբոջ դասարանին նորութիւններ կիրարկելը:

Ս. Ն. – Այն օրերուն սակայն ուսուցչուհիները հետս հակադրուած էին, օրինակ՝ երբ ջրաներկ մտցուցի, սկսան ըսել՝ «պիտի աղտոտեն, ջուրը պիտի թափթփեն» եւ այլն:

Հ. – Կրնա՞յ ըլլալ որ ուսուցչուհիները չէին ուզեր նոր բան սորվիլ, յետոյ սորվեցնելու համար, որովհետեւ նոր մեթոտներու պարագային գլխաւոր դժուարութիւնը այն է՝ ուսուցչուհին նախ պէտք է ինք սորվի, յետոյ սորվեցնելու համար:

Ս. Ն. – Երբ Մերճանեան մտայ աշխատելու, պարոն Մարտիկ Պալաեանը տնօրէն էր, 1990-ին, վրաս վստահութիւն ունէր եւ ըսաւ՝ «ի՛նչ որ յարմար կը տեսնես, ըրէ՛»: Ձեռային աշխատանք մտցուցի մանկապարտէզէն ներս, թէեւ կար, բայց շատ քիչ էր, տարին հազիւ մէկ թէ երկու անգամ բան մը կը շինէին եւ բոլորին կը բաժնէին:

Իսկ ես, նիւթս համեմատ ձեռային մը կ'ընէի: Օրինակ եթէ թիւ պիտի սորվէինք, ըսենք՝ երկու, գծագրութիւն մըն ալ կ'ընէի՝ երկու թռչուն, մէկը մեծ, միւսը փոքր. այդ մէկ էջը կ'ըլլար թուաբանութիւն, իրագիտութիւն (թռչունը փետուր ունի, թեւեր ունի եւ կը թռչի), նաեւ գոյները կը սորվէին:

Հ. – Այս ձեր ոճը շարունակուեցա՞ւ. որովհետեւ միայն շարունակական ըլլալու պարագային է որ արդիւնք կու տայ:

Ս. Ն. – Անշուշտ կը շարունակուի. աւելին ալ սկսանք ընել:

Հ. – Կրա՞ք բաղդատութիւն մը ընել՝ հի-

մա եւ քսան տարի առաջ, կամ երբ սկսաք աշխատիլ. այն օրերուն աւելի՞ դժուար էր նորութիւն բերելը:

Ս. Ն. – Միայն նորութիւն բերելը չէր. նաեւ՝ տալու կերպը, հրամցնելու ձեւն է: Հիմա այնքա՛ն միջոցներ կան: Ատենօք բան չկար: Երբ Գալուստեան կ'աշխատէի, գունաւոր խաւաքարտեր չկային, ստիպուած թուղթերը մենք կը ներկէինք, կը չորցնէինք, յետոյ կ'աշխատէինք անոնց վրայ:

Հ. – Կ'ուզէ՞ք խօսիլ նորոգուած Մերճանեան մանկապարտէզի նորութիւններուն մասին:

Ս. Ն. – Ամենէն կարեւորը այն է թէ երբ շատ տաք է օդը, ուսուցչուհին տաքէն հանգիստ չի զգար, աշակերտը հինգ վայրկեանը անգամ մը կ'ուզէ ջուր խմել ... Բայց երբ օդափոխիչ ունեցանք, բոլորը սկսան հանգիստ զգալ: Վերջը՝ ամէն սենեակ իր համակարգիչը ունեցաւ, ինչ որ շատ լաւ է, նախապէս կարգի կը սպասէինք համակարգիչը օգտագործելու համար. հիմա որեւէ պահու, ըստ ուսուցչուհիի փափաքին, կարելի է գործածել համակարգիչը ...: Այս տարի լաւ բան մը եւս ունեցանք՝ փայտիկներէ պատրաստուած եւ մագնիսով պատին ամրացուող այբուբենի շարք մը. ասիկա որպէս խաղալիք կարելի է օգտագործել, եւ խաղի միջոցով մանուկները սորվելու մղել:

Այլ խաղ մըն ալ ըրի, երբ արաբերէնի համար պատրաստուած օրինակ մը ունեցայ: Տասներկու մեծ եւ փոքր, շիտակ եւ կեռ փայտիկներ, որոնք քով քովի դնելով փոքրիկը տառ կը կազմէ, եւ այդպէս կը սորվի տառը ինչպէ՛ս գրել, ուրկէ՛ սկսիլ գիրը:

Հ. – Այսպիսի խաղերը կ'օգնեն որ փոքրիկները հաճոյքով սորվին:

Ս. Ն. – Ամբողջը խաղ է. լուրջ դաս չկայ:

Հ. – Եթէ բաղդատութիւն մը ընենք օտար մանկապարտէզի մը եւ Մերճանեան մանկապարտէզին միջեւ ... ի՞նչ տարբերութիւններ եւ նմանութիւններ կը գտնէք:

Ս. Ն. – Օտար դպրոցները սկիզբէն իսկ որպէս մանկապարտէզ կառուցուած են. իսկ մերը շէնք մըն էր, որ յետոյ ման-

կապարտեղի վերածուած է. այլ խօսքով՝ մենք համակերպեցանք մեր ունեցած տարածքին. այլ մանկապարտէզներու դասասենեակները շատ աւելի մեծ են եւ բոլորովին տարբեր. այդ դպրոցներուն մէջ նաեւ մեթոտները տարբեր են:

Հ. – Ինչպէ՞ս:

Ս. Ն. – Մանկավարժական տարբեր մեթոտներ կան անշուշտ, բայց ես կը կիրարկեմ այն, որ մեր աշակերտներուն յարմար կը գտնեմ:

Հ. – Այս մեթոտները յարմարեցնելու աշխատանքը բոլոր սփիւռքահայ դպրոցներուն համար է, թէ՞ միայն եգիպտահայ դպրոցներուն:

Ս. Ն. – Միայն մեզի համար. որովհետեւ եթէ Սուրիոյ կամ Լիբանանի մէջ հայերը գրեթէ լրիւ հայախօս են, մենք ստիպուած ենք այստեղի արաբախօս հայերը նաեւ նկատի առնել. օրինակ երգերուն կամ արտասանութիւններուն պարագային, չենք կրնար մեծ կամ բարդ բառեր գործածել, պէտք է բառերը հասկնա-

լի ըլլան:

Հ. – Հասկնալի ո՛չ միայն աշակերտին, այլ նաեւ ծնողքին, չէ՞:

Գիտեմ որ կարգ մը երկիրներու, մասնաւորաբար Երոպայի, ինչպէս նաեւ Հայաստանի մանկապարտէզներուն մէջ գրել-կարդալ չեն սորվիր, մինչեւ նախակրթարան մտնեն: Լեզուն, երբեմն նաեւ մէկէ աւելի լեզուներ բերանացի կը սորվին, երգերու, արտասանութիւններու եւ թատերակներու միջոցով. եւ ասիկա, փորձով իսկ, լաւագոյն մեթոտը կը համարուի: Հոս, Մերձանեանի մէջ ի՞նչ է մօտեցումը:

Ս. Ն. – Համամիտ եմ ատոր եւ հակառակ եմ գրելուն. բայց որովհետեւ բոլորը կ'ըսեն թէ փոքրիկները պէ՛տք է սորվին գրել եւ կարդալ, որովհետեւ երեք լեզու կը սորվին ... այսպիսի բաներ կ'ըսեն:

Հ. – Բայց այդ ըսողները իրաւունք ունին «ըսելու», երբ մասնագէտ մանկավարժներ չեն:

Ս. Ն. – Ես այլ բան ըրի. սկիզբը գիրե-

շար. էջ 11 →

ՆԿԱՐՆԵՐ ՆՈՐՈԳՈՒԱԾ ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԵՋԷՆ

ՓՐՈՖ. ՌԻՉԱՐԾ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Փրոֆ. Ռիչըրտ Յովհաննէսեան եգիպտոս այցելեց հրաւերովը Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին, եւ դասախօսութեամբ մը հանդէս եկաւ Ուրբաթ, 3 Մարտ 2017-ին, Կոկանեան Սրահէն ներս:

Փրոֆ. Յովհաննէսեան խօսեցաւ իր հերթական հրատարակութիւններու նոր հատորին մասին, որ նուիրուած է Միջերկրականի աւազանին հիւսիս-արեւելեան կողմը գտնուող հայկական գիւղերուն՝ Մուսա Տաղի, Քեսապի եւ Տէօրթ Եռլի:

Վերջին տասնամեակներուն – 2000 թուականէն ի վեր – UCLA համալսարանի պատմութեան դասախօս Փրոֆ. Յովհաննէսեան կը կազմակերպէ «Պատմական Հայաստանի Քաղաքներն ու Գաւառները» ընդհանուր խորագրին տակ, Արեւմտեան Հայաստանի գաւառներուն նուիրուած համագումարներ, որոնց զեկոյցները, ի՛ր խմբագրութեամբ, կ'ամփոփուին հատորներու մէջ:

Փրոֆ. Յովհաննէսեան, որպէս Հայոց Արդի Պատմութեան դասախօս (the Holder of the Armenian Educational Foundation Chair in Modern Armenian History), մինչեւ այսօր կազմակերպած է 13 համագումարներ, որոնց զեկոյցները հրատարակուած են հետեւեալ խորագրերով.

- Հայկական Վան-Վասպուրական (2000)
- Հայկական Բաղէշ-Պիթլիս (2001)
- Հայկական Ծոփք-Խարբերդ (2002)
- Հայկական Կարին-Էրզրում (2003)
- Հայկական Սեբաստիա-Սոււազ (2004)
- Հայկական Տիգրանակերտ-Տիարպէքիր (2006)
- Հայկական Կիլիկիա (2008)
- Հայկական Պոնտոս (2009)
- Հայկական Կոստանդնուպոլիս (2010)
- Հայկական Կարս եւ Անի (2011)
- Հայկական Զմիւռնիա-Իզմիր (2012)
- Հայկական Կեսարիա-Քայսերի (2013)
- Փոքր Ասիոյ Հայկական Գաղութները (2014)

Երեկոյին բացումը կատարեց եգիպտոսի Թեմի Բարեջան Առաջնորդ Աշոտ Եպս. Մնացականեան, որ սրտաբուխ եւ հակիրճ խօսքերէ ետք հրաւիրեց դասախօսը նախ իր կեանքն ու գործը ներկայացնելու, ապա իր ամենավերջին հրատարակութեան մասին խօսելու:

Փրոֆ. Յովհաննէսեան այնքան հաճելի ձեւով ներկայացուց իր կեանքը: Որպէս ԱՄՆ ծնած տղայ, հայերէն չէր գիտեր, բայց երբ համալսարանը աւարտելէ ետք կ'որոշէ իր մագիստրոսական ուսումնասիրութիւնը նուիրել հայոց պատմութեան, անհրաժեշտութիւնը կը զգայ հայերէն սորվելու:

«Այն օրերուն ԱՄՆի մէջ ոչ մէկ հայագիտական ամպիոն կամ համալսարան

կար, իսկ Սովետական Հայաստանի դռները փակ էին»:

Նաևով, երկար ժամանակ ճամբորդել է ետք կը հասնի Պէյրուս եւ ինը ամիսներու ընթացքին հայերէն կը սորվի «բաւարար չափով, այնքան որ կարենայի պատմական գիրքեր կարդալ»:

Իր սերունդն է, որ սկսած է ԱՄՆի տարբեր համալսարաններու մէջ հայագիտական նիւթեր դասաւանդել: Այսօր Ամերիկայի տարածքին 15-20 համալսարանական ամպիոն կայ, ուր հայկական նիւթեր կը դասաւանդուին, ինչպէս ըսաւ Փրոֆ. Յովհաննէսեան:

Պէյրուս անցուցած առաջին տարուան Կաղանդի շրջանին Փրոֆ. Յովհաննէսեան առաջին անգամ ըլլալով Գահիրէ այցելած է: Այսօր, իր «այս տարիքին», դասախօսը ուրախութիւն յայտնեց որ անգամ մը եւս առիթ ունեցած է այցելելու եգիպտահայ գաղութը:

Խօսելով իր ակադեմական երկար կեանքին մասին, Փրոֆ. Յովհաննէսեան նշեց որ իր ուսումնասիրութիւններուն առաջին առանցքը եղած է Հայաստանի Առաջին Հանրապետութիւնը, որուն համար օգտուած է Ա. Ահարոնեանի թուղթերէն, որոնք պահ դրուած են Պոսթընի ՀՅԴ-ի մատենադարանը: Անշուշտ այդ օրերուն չէր կրնար օգտուիլ Հայաստանի արխիւներէն, որոնք տակաւին փակ կը մնային:

Երեսուն տարի տեւած այս աշխատանքին արդիւնքը մեծածաւալ չորս գիրքեր են, հրատարակուած 1971, 1982 եւ 1996-ին, որոնք հայերէնի թարգմանուած են եւ հրատարակուած Երեւան, 2015-2016 թուականներուն:

Այս առնչութեամբ հետաքրքրական նշում մը ըրաւ յարգելի դասախօսը.

«Գիտեմ որ այս գիրքերը կարդացող պիտի չըլլայ,- ըսաւ,- բնաւ չենք սորվիր անցեալէն, որովհետեւ չենք կարդար. եթէ կարդանք, պիտի տեսնենք որ 1918-1919-ի պայքարի հիմնահարցերը նոյնն են նաեւ այսօր»:

Խօսելով իր աշխատանքներուն մասին, Փրոֆ. Ռիչըրտ Յովհաննէսեան նշեց, որ անոնց երկրորդ փուլը եղած է ցեղասպանութիւնն ու անոր ուժեղացող ուրացումը:

Երբ կ'անդրադառնայ թէ իր շուրջը գտնուած վերապրողները կամաց-կամաց կը մահանան, կը ձեռնարկէ մնացողներուն բերանացի յուշերը արձանագրելու աշխատանքին, որուն համար կը լարէ համալսարանական իր աշակերտները:

Խօսելով եւ գրելով ցեղասպանութեան մասին, Փրոֆ. Յովհաննէսեանի նպատակներէն մին եղած է նշել որ ցեղասպանութիւնը միայն զոհերու թիւ չէ, այլ ամբողջ մշակոյթի մը փճացումը եւ վերապրողներուն հայրենազրկութիւնը:

Երրորդ հանգրուանը իր աշխատանքներուն կեդրոնացած է Արեւմտահայաստանի քաղաքներուն եւ գիւղերուն վրայ, որոնց արդիւնքը, ինչպէս նշեցինք վերը, եղած են տարեկան համագումարներն ու անոնց ընթացքին ներկայացուած զեկոյցները ամփոփող հրատարակութիւնները:

Դասախօսը նշեց, որ այդ հատորներէն իւրաքանչիւրին մէջ տեղադրուած են անելի քան հարիւր վաւերական լուսանկարներ:

Վերջին՝ Մուսա Տաղի, Քեսապի եւ Տորթ Եոլի նուիրուած հատորին լուսանկարներն էին, որոնք գլխաւոր առանցքը կը կազմէին օրուան դասախօսութեան:

Երեկոյի ընթացքին ելոյթ ունեցաւ նաեւ Փրոֆ. Յովհաննէսեանի դուստրը՝ Անի Յովհաննէսեան-Գէորգեանը, Միջերկրականի հիւսիս-արեւելեան ասիոյ գտնուող հայկական այդ երեք գիւղերուն, եւ տակաւին հոն ապրող հայերուն իր արձանագրած տեսերիզները ցուցադրելով:

Երբ զգալի դարձաւ որ ներկաները հաճոյքով պիտի ուզէն շարունակել ունկնդրել եւ դիտել հրամցուածը, տիկ. Գէորգեան ցուցադրեց նաեւ Տիգրանակերտ-Տիարալէքիի եւ Համշէնահայերուն մասին արձանագրուած տեսերիզները:

Դասախօսութեան աւարտին Սրբազան հայրը իր գոհունակութիւնն ու շնորհակալութիւնը յայտնեց յարգելի հիւրերուն:

Ներկաները հեռացան Կոկանեան սրահէն, հաճելի եւ օգտաշատ երեկոյէ մը ծնած գոհունակութիւնը տանելով իրենց հետ:

Մ. Երամեան

ԱՆՍՈՎՈՐ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ ՄԸ

Ռիթա Գեորգեան տասներեք տարեկան պարմանուհի մըն է, Գալուստեան-Նուպարեան Ազգային Վարժարանի Բ. Պատրաստական կարգի աշակերտուհի, որ տարիէ մը ի վեր, Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին տնօրինումով, նկարչութեան անձնական դասերու կը հետեւի, որովհետեւ նկարչութեան իր հակումը կը պարտադրէր լուրջ քայլերու դիմել եւ պէտք եղած ուղղութիւնը ապահովել իրեն:

տեւ ինչ որ կ'երեւի ցուցահանդէսի մը մէջ՝ գովեստ, հիացում եւ այլն, կու գայ երկար եւ առանձին տարուած տաժանակիր աշխատանքի գնով միայն:

Այս բոլորին մասին չէր սակայն որ կը մտածէր Ռիթան իր առաջին անհատական ցուցահանդէսի բացումին, որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ,

11 Մարտ 2017-ի երեկոյեան, Ս. Չազըր կեդրոնի սրահէն ներս, կազմակերպութեամբ Գահիրէի ՀԲԸՄ-ին: Ցուցահանդէսը նուիրուած էր «Եգիպտահայ դէմքեր»ու:

Ռիթային դասընկերները, անոնց ծնողներն ու դիմանկարներուն բնորդները լեցուցած էին փոքրիկ սրահը ուրախ աղմուկով:

Ռիթան, ինչպէս մայրը պատմեց, վաղ մանկութենէն սկսած է գծել, իր տարեկիցներէն բաւական տարբերող շնորհքով, սակայն միայն վերջերս էր որ Գալուստեան-Նուպարեան Ազգային Վարժարանի ուսուցչուհիներէն մէկը նկատեւ էր անոր շնորհքը եւ քաջալերեւ զինք, իր կատարած գեղեցիկ մէկ գծանկարը տեղադրելով ընկերային ցանցերէն Դիմատետրին վրայ, որուն արդիւնքով մեծ թիւ մը դիտողներու իր գնահատանքը արտայայտած էր:

Նման պարագաներու սակայն գնահատանքը երկսայրի սուր է, եւ սպասելի է որ զգուշութեամբ եւ հաւասարակշռութեամբ կիրարկուի, որովհետեւ եթէ ըլլայ չափազանց, կրնայ պատճառ դառնալ ինքնասիրահարութեան եւ ... շնորհքի խամրումին, իսկ եթէ ըլլայ արժանիէն նուազ, կրնայ յուսահատեցնել եւ ստիպել որ մոռացումի տրուի երկնատու շնորհքը:

Բոլորը կը գնահատէին աղջնակին կարողութիւնը, բայց համաձայն էին նաեւ որ տակաւին երկար ճամբայ ունի կտրելիք, կատարելութեան հասնելէ առաջ:

Եգիպտոսի հայութիւնը, Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ հաւասարապէս, փայլուն անուններ տուած է գեղանկարչութեան ասպարէզին մէջ, անուններ, որոնք ոչ միայն իրենց տաղանդը նուիրաբերած են գաղութին, այլ կարելոր ներդրում ունեցած են երկրին արուեստի բարգաւաճումին մէջ, ինչպէս Բիւզանդ Կոճամանեան (յետագային Հայաստան ներգաղթած), Աշոտ Զօրեան, Նորա Իփէքեան եւ ուրիշներ:

Այսօր տակաւին կը շարունակուի ականդութիւնը. հայ գեղանկարիչներ մաս կը կազմեն Եգիպտոսի ժամանակակից նկարչական կեանքին, յաճախ հաւաքական ցուցահանդէսներու կը մասնակցին կամ արաբական կեդրոններու եւ ցուցարահներու մէջ իրենց անհատական ցուցահանդէսները կ'ունենան:

Սակայն եթէ նկատի առնենք ժամանակակից հայ արուեստագէտներուն սերունդը, պիտի տեսնենք որ անոնք գրեթէ բոլորը իրենց կեանքին հասունութիւնը կ'ապրին, եւ երիտասարդ ու նոր անուններ չկան իրենց յաջորդող:

Ռիթա Գեորգեան իր ծաղկափթիթ հասակով խոստում մըն է, որ կրնայ ըլլալ յաջորդը Եգիպտահայ նկարիչներուն, եթէ անշուշտ ունենայ կարողութիւնը կրելու «արուեստագէտ» ըլլալու խաչը. որովհե-

Գնահատելի են Ռիթային աշխատելու ունակութիւնն ու իր սիրած արուեստին հետեւելու վճռականութիւնը:

Ինչպէս նաեւ գնահատելի է կազմակերպողներուն մտածումը, անհատական ցուցահանդէսով մը զինք քաջալերելու:

Կը մաղթենք որ Ռիթան նուիրումով

շարունակէ իր երթը, առանց վախճալու ծանր ու երկար աշխատանքէն, հասնելու համար հոն, ուր եգիպտահայ արուեստագէտներէն շատեր հասած են՝ միջազգային ճանաչումի:

Մ. Երամեան

ԶՐՈՅՑ ՎԱՍՏԱԿԱՇԱՏ ՌԻՍՈՒՑՉՈՒՀԻՍԻՐԱՐՓԻ ՆԱՃԱՐԵԱՆԻ ՀԵՏ

շար. էջ 7-էն

րով կը խաղան՝ կը շարեն, կը կազմեն, կ'որսան եւ այլն, յետոյ երբ սկսին մատիտը առնել եւ գրատախտակին (white board) վրայ գրել փորձել, այն ատեն միայն իրենց թուղթ կու տամ որ գրեն. շատ արագ կը սորվին գրել. Ինչո՞ւ. որովհետեւ քիչ մը սպասեցի որ մեծնան: Այդ տարիքին երեք-չորս ամիսը մեծ տարբերութիւն կ'ընէ: Փորձառութեամբ գիտեմ ասիկա ...: Տարի մը, կիսամեակէն ետք աղջիկ մը եկաւ, ուշ սկսեր էր դպրոց գալ. բայց մէկ ամսուան ընթացքին սորվեցաւ այն բոլորը, որ միւսները չորս ամիսներու ընթացքին սորված էին: Հետեւաբար պարզ է որ նախակրթարանի առաջին դասարանին մէջ ամէն օր մէկ գիր եթէ սորվեցնեն, փոքրիկը անմիջապէս կը սորվի. Ինչո՞ւ ուրեմն մանկապարտէզի փոքրիկները չարչարել, էջերով գրել տալ ...: Կարելի է «գրել» տալ ոչ թէ տետրակին մէջ, տակ տակի քսան անգամ, այլ՝ խաղերով, բառը փոխադրելով, բառէ մը պակսող գիրը գտնել-դնելով եւ այլն:

Հ. Եթէ ձեզի պէս քանի մը աշխատող ըլլայ, մանկապարտէզի բոլոր ուսուցչուհիները նոյն ոճով աշխատին, արդիւնք կը

տեսնենք:

Ս. Ն. – Բարեբախտաբար մենք հիմա խմբովին, մեր գործը ներդաշնակելով կ'աշխատինք, արաբերէնի եւ անգլերէնի ուսուցչուհիներուն հետ համատեղ: Բոլորս ալ իւրաքանչիւր աշակերտի ժամանակ կը տրամադրենք, առանձին:

Հ. – Աշակերտներու թիւին փոքր ըլլալը մեծ առաւելութիւն է դպրոցին համար. դասերը գրեթէ անձնական դասի կը վերածուին:

Ս. Ն. – Անշո՛ւշտ: Նաեւ մեր բոլոր ուսուցչուհիները ինքնաշխատութիւն կ'ընեն, համացանցին միջոցով կ'ուզեն նոր գաղափարներու, ուսուցումի նոր ոճերու ծանօթանալ եւ զանոնք կիրարկել: Ես անձնապէս որեւէ բանի չեմ նախանձիր. բայց երբ այլ դպրոց մը երթամ եւ տեսնեմ որ մանկապարտէզը մերինէն աւելի լաւ է, այն ատեն կը նախանձիմ, կ'ուզեմ որ մեր մանկապարտէզը լաւագոյնը ըլլայ:

Հ. – Շնորհակալութիւն ձեր հաճելի եւ օգտաշատ զրոյցին համար:

Զրոյցը վարեց Մ. Երամեան

ՀԱՅ ԿԻՆԸ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՈԿԱՆԵԱՆԷՆ ՆԵՐՍ

«Մայրերը մեզի կեանք պարգևողներն են: Ուստի բնական է, որ անոնց օրը սունենք գարնան, երբ բնութիւնը մեզի կը պարգեւէ իր ամէնէն գեղեցիկ երանգները»: Բարի գալուստի սոյն խօսքերով Տիկ. Սեւան Գարամանուկեան-Տրդատեանը, 25 Մարտի Շաբաթ կէսօրին ողջունեց Կոկանեանի վարչութեան կազմակերպած «Մայրերու Օր»-ուան հանդէսի ներկաները: Ան առողջութիւն եւ յաջողութիւն մաղթեց բոլոր ներկաներուն եւ ի մասնաւորի օրուան նախագահուհի Տիկ. Սիւզի Գարգուրին, իսկ Տիկ. Մարլին Աւագեան ծաղկեփունջով մը վարչութեան շնորհակալութիւնը յայտնեց ազնուափայլ տիկնոջ:

Վարչութեան համար տարեկան աւանդութիւն է «Մայրերու Օր»ը տօնել Կոկանեանի գեղեցիկ պարտէզէն ներս ու այդ տօնակատարութեան ընթացքին վայելել Կոկանեանի համակիր տիկիններուն պատրաստած համեղ ուտեստները: Բայց այս տարի մշակութասէր հայ տիկինները նախքան այդ՝ ըմբռնչիւնեցին հաճելի դասախօսութիւն մը, նուիրուած հայ կնոջ:

«Հայ կնոջ դերը կենսական եղած է հայապահպանման գործին մէջ, նոյն ատեն ան ուժ ու կորով հաղորդած է հայ տղամարդուն: Հայ կինը բուն փափաք ունի միշտ յառաջանալու եւ զարգանալու, որպէսզի քայլ պահէ ժամանակին հետ»:

Նման յառաջաբանով Տիկ. Սեւանը ներկայացուց հայ կնոջ ունեցած կարելոր դերը մեր ժողովուրդին ազգային կեանքի ճեւարտման մէջ. հնչած խօսքերը պատշաճ էին ներկայացնելու դասախօս հիւրը, որ իր կեանքին մեծ մասը նուիրած է մեր ոսկեղենիկ պահպանման:

Տիկ. Մարուշ Երամեանը (Doctor of Philology) Հալէպի ծնունդ է: Ծննդավայրին մէջ իր նախնական ուսումը ստանալէ ետք ավարտած է Պէյրութի եւ Փարիզի բարձրագոյն երաժշտանոցները, որպէս դաշնակահար: Գրականութեան վարդապետական աստիճան ստացած է Երեւանի Մ. Աբեղեան ինս-

տիտուտէն:

Եղած է դասախօս Սփիւռքահայ Գրականութեան, Միջազգային Գրականութեան եւ Լեզուի գործնական նիւթերուն Հալէպի Համազգայինի Հայագիտական Ամպիոնէն ներս: Ան հեղինակ է ութ գիրքերու, որոնցմէ երկուքը՝ պատմութիւններու հաւաքածոներ, իսկ մնացած վեցը՝ քերթողագիրքեր:

«Եզակի ազգ ենք, unique, բայց տոկուն: Ճիշդ այն ծառին պէս, որ լերան ամէնէն բարձր գագաթը կեցած, ար-

մատներուն կէտը դուրս, կը շարունակէ ծաղկիլ, առանց ուշադրութիւն դարձնելու որ վիհին ծայրն է իր կացարանը»: Այսպէս սկսաւ իր խօսքը Տիկ. Երամեանը:

Դասախօսը տիպարն է այն հայ կնոջ, որ ընտանիքի հոգերով բեռնաւորուած ըլլալով հանդերձ, կրցած է իր ինքնուրոյն տեղը նուաճել արդի հայ բանաստեղծութեան մէջ, ինչպէս նաեւ զանազան յօդուածներով եւ դասախօսութիւններով աշխարհի տարբեր քաղաքներուն մէջ ներբողած է մեր գրականութիւնը եւ անդրադարձած մեր ազգային ամէնէն հիմնական խնդիրին՝ արեւմտահայերէնի պահպանման:

Մայրերու օրուան նուիրուած դասախօսութեան մը ընթացքին ի՞նչ կրնայ խօսիլ հայ կին դասախօս մը, որ քաջ ծանօթ է հայ մօր ամէնօրեայ պայքարին եւ իր սեփական մաշկին վրայ կը կրէ այդ պայքարին հետքերը: Աշխարհի բոլոր մայրերն ալ զոհողութեան եւ նուիրուածութեան տիտաններ են: Բայց հայ մայրը աւելին է, որովհետեւ ժամանակի ընթացքին, տասնեակ անգամներ ջարդուելով եւ հայրենիքէն քսորուելով, դիմագրաւած է անհամար վտանգներ, բայց միշտ անսասան մնացած է իր ամէնէն սուրբ առաքելութեան մէջ՝ հայ ընտանիքը պահել ճուլումէ ու դաստիարակել արժանավայել հայ մարդը:

Դասախօսութեան ընթացքին հիւրը շեշտեց այն միտքը, թէ աշխարհիս երեսին եղած են շատ ուժեղ քաղաքականութիւն եւ մշակոյթ ունեցող ժողովուրդներ, որոնք այսօր գոյութիւն անգամ չունին, սակայն հայը շա-

րունակած է իր գոյութիւնը: Ան կ'ենթադրէ թէ այս հանելուկային գոյութեան գաղտնիքը հայ կինն է: Դասախօսուիին յաջորդաբար ներկայացուց մեր պատմութեան այն կիները, որոնք իրենց ապրած ժամանակէն առաջ անցնելով, իրենց անունները արիւնով դաջած են մեր մշակոյթի պատմութեան էջերուն: Այդպիսիք էին ութերորդ դարու Սահակադուխտը, որ եղած է երաժիշտ, Ալիծ Տարսօնացին, որ տասներկորորդ դարու յայտնի ծաղկողներէն մին էր, ինչպէս նաեւ Տիանա Աբգարը, որ պատիւը կը կրէ ըլլալու աշխարհի առաջին կին դեսպանը:

Այսօր, քսանմէկերորդ դարուն, աշխարհը ականտես է սարսափելի պատերազմներու: Ի տես ամբողջ աշխարհին քիւրտ կիները կը հիւսեն հերոսական պատմութիւններ, կտոր մը հայրենիք ունենալու մեծ երազին համար: Սակայն արդէն հարիւր տարի առաջ հայ կինը հիւսած է իր սխրագործութիւնները, երբ իր տղամարդուն կողքին կռուելով պաշտպանած է հայրենի հողը: Ով չի ճանչնար Սօսէ մայրիկն ու անոր նմանները, որոնք, ըստ դասախօսին «ճկուն միտք ունին»։ Տիկ. Երամեանին կարծիքով, արեւելեան այլ ազգերու պատկանող ոչ մէկ կին պիտի ըներ այն, ինչ որ ըրաւ հայ կինը, հարիւր տարի առաջ:

Հայ կինը կռուող զինուոր է, եթէ պէտք է: Խաղաղութեան պահին ան ուսումնատեսչ է եւ ձգտող. վկայ այն յայտնի գոլէճներն ու դպրոցները, որոնք գոյութիւն ունէին տասներորդ դարուն, Արեւմտեան Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ տարբեր գաւառներուն եւ գիւղերուն մէջ: Հայ կինը, գաղթականութեան եւ տարագրութեան օրերուն, յամառօրէն պայքարած է անյաղթահարելի դժուարութիւններու դէմ, իր ընտանիքի գոյատեւման սրբազան գործին համար: Ան ոչ միայն յաջողեցած է պահել, այլ մասնակից դարձած է ազգային կեանքի զարգացման: Այսօր իւրաքանչիւր գաղութի գոյատեւման եւ կազմաւորման մէջ ի հեճուկս տղամարդուն ետասիրութեան հայ կինը փայլուն մասնակից է:

Դասախօս հիւրը իր խօսքին մէջ անդրադարձաւ նաեւ եգիպտահայ գաղութին: Նշեց, թէ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ պատմութիւնը հարուստ է ազգանուէր մարդոց մասին գրուած նիւթերով. բայց ցաւով արտայայտեց իր զարմանքը թէ ոչ մէկ խօսք կայ եգիպտահայ կնոջ անձնուէր գործունէութեան վերաբերող:

Մէջբերենք դասախօսին խօսքը. «Այս գաղութին մէջ մեծ է եւ յարգելի թիւը ուսանած, զարգացած, բաւական բարձր մասնագիտութեան հասած կիներու, որոնք ոչ մէկ դեր ունին գաղութին առնչուած հարցերուն մէջ, որովհետեւ մաս չեն կազմեր, կամ իրենց չ'արտօնուիր մաս կազմել գաղութը ղեկավարող մարմիններուն: Ինչո՞ւ սակայն: Եգիպտահայ կինը խօսք չունի՞ ըսելու եգիպտահայ կեանքին մէջ, զինք յուզող հարցերուն մասին: Հարցումը կը դնեմ ձեզի այստեղ եւ կ'անցնիմ»:

Եւ վերջապէս վեր առնելով հայ կնոջ այսօրուան առաքելութիւնը, դասախօսը շեշտեց այն միտքը, թէ ան ստիպուած է քայլ պահել ժամանակի հրամայականներուն հետ: Ըլլալ նորարար իր դաստիարակչական ձեւերուն մէջ, որովհետեւ քսանմէկերորդ դարուն երբ աշխարհ մը ամբողջ կ'ուղղուի դէպի համաշխարհայնացում, հայ մայրը ստիպուած է դաստիարակել ժամանակի շունչով ապրող, բայց նախնիներէն իրեն աւանդուած սեփական մշակոյթով հպարտ հայր: Ուստի, այսօրուան հայ մայրը պէտք է ըլլայ «սիրող եւ գթառատ, ներողամիտ, արդար, խիստ եւ զարգացած»:

Ներկաները մտքով յագեցած, շնորհակալութեան խօսքեր փոխանցելով դասախօսին անցան պարտէզ, ուր իրենց կը սպասէին համեղ ճաշերը: Յաջորդող քանի մը ժամերուն ընթացքին, գարնանային մթնոլորտի մը մէջ, տիկիկները շատ հաճելի ժամեր անցուցին :

Եւ վերջապէս եկէք այս թղթակցութիւնը աւարտենք Սիմոն Տը Պովուարի շատ գեղեցիկ եւ տպաւորիչ մէկ խօսքով.

«Կին չենք ծնիր, կին կը դառնանք»:

Աշխարհի մնացեալ կիները չենք գիտեր, բայց գոնէ հայ մայրը, աշխարհի ո՛ր կողմն ալ գտնուի, արտացոլումն է այս խօսքերուն: Գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար, ան ստիպուած է բազմաթիւ դերեր կատարել, սփիւռքի պայմաններուն մէջ իր ընտանիքը պահելու եւ պահպանելու համար:

*Երան Զէյթունցեան
Գահիրէ*

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՊԱԶԱՐ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ ՄԷՋ

Այո, ձեռնարկներն ալ կը ժառանգուին եղեր ...

:

Երբ ակումբ մը դադարի գոյութիւն ունենալէ, անոր ձեռնարկներէն շատերը կ'անցնին գաղութի պատմութեան էջերուն, իսկ ուրիշներ ժառանգ կը մնան տակաւին երիտասարդ ու աշխոյժ ակումբներու:

Ծաղկազարդին տեղի ունեցած ականդական պազարն ու կէսօրուան ճաշի սպասարկութիւնը նորութիւն չեն եգիպտահայ գաղութին համար. անոնք տասնամեակներ առաջ իսկ, Գեղարուեստասիրաց Միութեան բազմաթիւ ձեռնարկներէն եղած են:

Այսօր նոյն այդ ձեռնարկները տեղի կ'ունենան ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ վարչական տիկիններուն կազմակերպութեամբ:

Կիրակի, 9 Ապրիլ, 2017-ի կէսօրին, օրուան նախագահուիին՝ ազնուափայլ Տիկին Հուրի Միքայէլեան հազիւ թէ բացումը կատարած էր պազարին, երբ ակումբին բազմաթիւ անդամներն ու համակիրները խուժեցին ներս, դէպի այլազան ու տեստներով բեռնաւորուած սեղանները:

Այս տարի, Տիկնանցի վարչականուիները ներկաներուն համար տրամադրած էին հայկական երշիկ եւ ապուխտ, չէօրէկ,

քթէ, աղի եւ քաղցր խմորեղէն, գունաւոր հաւկիթներ, Սուրիական **քուպէպա** եւ **լահմաճուն**, փխորժաբեր կարկանդակներ ու ա-

նուշներ, եւ գարնան գոյնզգոյն ծաղիկներով յարդարուած թաղարներ:

Ժամ մը չանցած արդէն սեղաններէն շատերը բոլորովին դատարկուած էին ու ներկաները, տոպրակներով բեռնաւորուած եւ գոհունակ, բոլորուեցան հովանոցներուն տակ, մարգագետնին վրայ շարուած սեղաններուն շուրջ:

Ճաշի սպասարկութիւնը տեղի ունեցաւ կանոնաւոր ու հեզասահ կերպով, եւ ակումբի քան 200 ներկաներ ճաշակեցին ակումբի խոհարարին պատրաստած համեղ ճաշատեսակները: Օդը մեղմ էր ու հաճելի, եւ ներկաները մինչեւ ուշ իրիկուն չէին կրնար բաժնուիլ ակումբէն:

Մաղթենք որ Տիկնանցի ժրաջան անդամուիները անխախտ պահեն այս փոխանցուած ականդրը, իրենց տարեկան գործունէութեան մէջ: Վարձքը կատար բոլորին:

Սօսի Ներեպեան-Յակոբեան

ՇԱՄ ԷԼ ՆԷՍԻՄԸ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ ՄԷՋ

«Շամ-էլ-Նէսիմ» խօսքը հակառակ որ արաբերէն լեզուով կը նշանակէ «զեփիւռը հոտոտել», սակայն անիկա աղաւղումն է հին եգիպտերէն «շէմու»ին, որ կը նշանակէ Ստեղծման Օր կամ Սկիզբ Հունձքի Եղանակի:

Ըստ յոյն կենսագիր Plutarch-ին, որ այցելած է Աղեքսանդրիա ք.ե. առաջին դարուն, «Շէմու»ին եգիպտացիները աղուած ձուկ, հազար եւ սոխ կ'ընծայէին իրենց աստուածներուն:

Քրիստոնէութեան շրջանին, հին եգիպտական կրօնը մոռացութեան մատնելու միտումով, այդ տօնը կապուեցաւ քրիստոնէութեան մէջ գարունը նշող Զատկուան տօնին հետ:

Իսլամական գրաւումէն ի վեր ու մինչեւ հիմա «Շէմու»ն Քրիստոսի Յարութեան յաջորդող Երկուշաբթին կը տօնուի: Արաբերէնը երկրին պետական լեզուն դարձաւ ու «Շէմու»ն աղաւղուելով վերածուեցաւ «Շամ-էլ -Նէսիմ»ի, որ հարազատ կերպով կը ներկայացնէ եգիպտացիներուն տօնելու կերպը՝ պարտէզներ ու բացօթեայ վայրեր յաճախելով աղուած ձուկ, հազար, կանանչ սոխ և գունաւոր հակիթներ ուտել ու զեփիւռը շնչելով դիմաւորել գարունը:

Միալած չենք ըլլար եթէ ըսենք թէ Շամ-էլ-Նէսիմը ոչ միայն աշխարհի ամենահին տօնն է այլ ամենասիրելին, բոլոր եգիպտացիներուն համար անխտիր:

Եգիպտահայ գաղութն ալ, իր երկար պատմութեան ընթացքին միշտ նշած է այս օրը, ակումբներուն մէջ նախաճաշ եւ

ճաշ կազմակերպելով, եւ ականդական ուտելիքներ հրամցնելով:

Երկուշաբթի, 17 Ապրիլ, 2017-ին, Կոկանեան Սրահին մէջ ճոխ նախաճաշէ մը ետք, մեծ թիւով անդամներ ու համակիրներ, կամաց-կամաց եկան Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ, մինչեւ իրիկուն հայկական մթնոլորտի մէջ վայելելու գարնանային այդ գեղեցիկ օրը:

Տարիներ առաջ, երբ պտոյտի տեղերը սահմանափակ էին, ակումբին լայնատարած մարգագետնի տարածութիւնը վրանածածկ կ'ըլլար, շուք ապահովելու հարկաւոր ներկաներուն: Սակայն վերջերս Կարմիր Ծովու ափին ամառանոցներ ունեցողներուն թիւը մեծապէս աճած է, եւ անոնցմէ շատեր կը նախընտրեն Գահիրէէն դուրս անցընել տօնական օրերը:

Ուստի ակումբին հովանոցներուն շուքը տաքուկ արեւէն բաւարար պաշտպանութիւն ապահոված էր: Ճաշի սպասարկութիւնը կանոնաւոր էր: Նորութեան սիրոյն միսի եւ հաւու **շաուէրմայի** շամփուրներ ապսպրուած էին սուրիական ճաշարանէ մը, եւ համեղ **սանփուիչներ** տրամադրուեցան ներկաներուն: Լաւ պիտի ըլլար եթէ փոքրիկներուն ու պատանիներուն համար խաղեր կազմակերպուած ըլլային ակումբին երիտասարդներուն կողմէ, զանոնք զբաղ պահելու համար:

Մինչեւ ուշ երեկոյ ներկաները վայելեցին Շամ-էլ-Նէսիմը:

Սօսի Ներկեան-Յակոբեան

«ԶԱՆԳԵԶՈՒՐ»Ի ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԵԼՈՅԹԸ

«Մշակոյթը պահանջում է մեծ ճիգ, հաւաքք եւ գոհաբերութիւն՝ առաքինութիւններ, որով հայ ժողովուրդը լիովին օժտուած է»:

Կոստան Զարեան

Սփիւռքի մէջ արուեստի ելոյթները՝ երգ-չափումբ թէ պարափումբ, միշտ ալ որպէս գլխաւոր նպատակ հայապահպանումը ունեցած են, հայ պատանիներուն եւ երիտասարդներուն հայկական մթնոլորտ ապահովելու միջոցով:

Իրաքանչիւր խումբ սակայն պարտաւոր է – կամ ինքզինք պէ՛տք է պարտաւոր զգայ – իր իրաքանչիւր ելոյթը նախորդէն աւելի որակաւոր դարձնելու, աւելիին ձգտելու եւ ինքզինք գերազանցելու: Թէկուզ սիրողական, բայց աւելի լաւին, լաւագոյնին ձգտելով է միայն որ կարելի կը դառնայ յառաջացումը, մանաւանդ արուեստի տարածքէն ներս:

Այստեղ կայ նաեւ ու մանաւանդ ակումբներուն համար – ուր տեղի կ'ունենան նման ձեռնարկներ – շատ կարելոր այլ կէտ մը եւս՝ ակումբը մի՛շտ հետաքրքրական վայր դարձնել պատանիներուն եւ երիտասարդներուն, եւ այդ՝ միշտ նոր մարտահրաւերներ տալով անոնց:

Այս բոլորը խտացուած կը գտնենք Գահիրէի Կոկանեան Սրահի «Զանգեզուր» պարափումբի վերջին ելոյթին մէջ, որ մեծ յաջողութեամբ պսակուեցաւ եւ բարձրօրէն գնահատուեցաւ հանդիսատես հասարակութեան կողմէ:

Հինգ ամսուան փորձերը, պարուսոյց էլէն Մարտիրոսեանի ղեկավարութեամբ, սկիզբը բաւական դժուար էին եւ դժգոհանքի փսփսուքներու տեղի կու տային, պարուսոյցին խիստ եւ խստապահանջ ըլլալուն պատճառով: Այդ խստապահանջութիւնն է սակայն որ այս ելոյթին յաջողութիւնը ապահոված է խումբին համար, զայն տանելով աստիճան մը վեր: Այս դրական փոփոխութիւնը կը զգային խումբին բոլոր անդամները, փոքրերէն մինչեւ մեծերը, որոնց տարիքները կը տարուբերին եօթի եւ երեսունի միջեւ:

Այս դրական փոփոխութեան ականատես եղաւ եգիպտահայ հասարակութիւնը, ուր կար կարելոր թիւ մը յատկապէս այս ելոյթին համար Աղեքսանդրիայէն եկած հայերու:

Ելոյթը տեղի ունեցաւ New Generation Int. schools-ի գեղեցիկ սրահէն ներս, Հինգշաբթի, 20 Ապրիլի երեկոյեան, հովանաւորութեամբ եգիպտահայ թեմի Բարեխնամ Առաջնորդ Աշոտ Եպիսկոպոս Մնացականեանի, ներկայութեամբ ՀՀ Արտակարգ եւ Լիազօր Դեսպան դոկտ. Արմէն Մելքոնեանի, նախագահութեամբ Տէր եւ Տիկ. Ռուբէն Թերզիպաշեաններու եւ ամբողջ սրահը լեցուցած մեծաթիւ հասարակութեան:

Արհեստավարժ, Հայաստանի Պարի Պետական Անսապլի երբեմնի պարող, պարուսոյց էլէն Մարտիրոսեանի բժախնդիր, լուրջ եւ խստապահանջ մօտեցումը իր արդիւնքը տուած էր: Թէեւ սիրողական, սակայն խումբին ներկայութիւնը բեմին վրայ կը հաստատէր տարուած աշխատանքը:

Ներկայացուած պարերը ներկաները զբօսաշրջիկութեան հանած էին կարծես, տարբեր երկիրներու եւ ժողովուրդներու պարերուն ընդմէջէն:

Ելոյթը սկսաւ «Բերդ» պարով, որ, ինչպէս ըսաւ հանդիսավար Լալա Շամամեանը, պատահականօրէն ընտրուած չէր, այլ կու գար հաստատել հայուն ապրելու աննկուն կամքը, իր աւիշը հողէն ու հայրենիքէն ստանալու, եւ այդ հողն ու հայրենիքը իր արիւնով պահելու գիտակցութիւնը:

Խումբը իր գեղեցիկ կատարումով մեզ տարաւ Յունաստան, Լեհաստան, Վրաստան, Իրլանտա, Ռումանիա, Հնդկաստան, Հարաւային Ամերիկա եւ ի վերջոյ Արցախ՝ «Շուշի» վերջապարով:

Այս բոլոր ազգային պարերը երբեմն կ'ընդմիջուէին հայկական պարերով՝ «Կախարդուած Ծաղիկներ», «Արեւներ», «Ու-

րախ Պար» (երկու աղջնակներու մենակատարումով), «Ձիթենի», «Շուրջ Պար», «Քոչարի» եւ վերջինը, ինչպէս ըսինք՝ «Շուշի»:

Ելոյթի աւարտին Կոկանեան Սրահի ատենապետ տորթ. Գեորգ Երզնկացեան բեմ հրաւիրեց տիկին Զապէլ Տէփոյեանը եւ գեղեցիկ յուշանուէրով մը գնահատեց զինք, խումբին ամբողջ տարազներու պատրաստութեան անոր ինքնանուէր եւ ժրաջան աշխատանքին համար:

Պարային ելոյթ մը քիչ մը նման է օփերային գործի, որովհետեւ այնտեղ կարելոր դեր ունին նաեւ երաժշտութիւնն ու տարազները, ինչ որ կը նշանակէ թէ պարուսոյցը քաջ գիտակ ըլլալու է երաժշտութեան եւ ազգային տարազներու մանրամասնութիւններուն:

Իրապէս ալ Էլէն Մարտիրոսեանի ընտրութիւնը երաժշտութեան, կը հաստատէ իր հմտութիւնն ու բարձր ճաշակը. կարգ մը ծանօթ մեղեդիներու կողքին կային նաեւ անծանօթ եւ շատ գեղեցիկ գործեր, ինչպէս «Ձիթենի» պարին ընկերացող երաժշտութիւնը:

Կոկանեանի վարչական տիկիները վերջին մէկ ամսուան ընթացքին իրենց ամբողջ ճիգերը լարած, մէկ կողմէ կը հետեւէին փորձերուն, միւս կողմէ յառաջ կը տանէին այլ աշխատանքներ՝ տարազներու գործադրութիւն, ելոյթի յայտագիր եւ այլ մանրամասնութիւններ, եւ ամէն օր կը յաղթահարէին ծագած դժուարութիւնները, որոնք նման մեծաթիւ՝ 69 պարողներ ունեցող խումբի մը պարագային անխուսափելի են:

Թէեւ ներկաներուն մեծամասնութիւնը եգիպտահայեր, սակայն կային նաեւ օտարներ, որոնք եկած էին ըմբռնելու հայկա-

կան այս խումբը, «Զանգեզուր»ը, որուն պատմութիւնը բաւական հին է եւ կ'երթայ մինչեւ քանի մը տասնամեակ ետ:

Իրապէս ալ ներկայ հանդիսատեսներէն շատեր կը վերյիշէին իրենց օրերը, երբ մասկազմած են խումբին առաջին ելոյթին՝ 1970-ին, երբ Գեղարուեստասիրաց Միութիւնը կը կազմէր խումբը եւ պարուսուցումը կը վստահէր Լեւոնորա Գրիգորեանին, մինչեւ 1974:

Յաջորդական պարուսոյցներէն՝ Լեւոն Գասոյեանէ, Ալպէրթ Կիզիրեանէ եւ Տաթևիկ Ղարիպեանէ ետք հրաւիրուած են Աստղիկ Մարտիրոսեանը, Էլէն Մարտիրոսեանի մայրը, ապա Էլէն Մարտիրոսեանն ու Սիւզան Յակոբեան Գարգուրը:

«Զանգեզուր»ի այս ելոյթը նոր շրջանին համար նուաճում մըն է, զոր պէտք է ամէն գնով պահել, թէեւ պարուսոյցին խստապահանջութիւնն ու լուրջ մօտեցումը կրնան հաճելի չթուիլ առաջին հերթին: Սակայն նուաճումներն ու յաջողութիւնները միայն լուրջ եւ հետեւողական աշխատանքով կարելի է ձեռք ձգել: Հետեւաբար կը մաղթենք որ «Զանգեզուր»ը շարունակէ իր երթը, բարձր նպատակակետեր դրած իր առջեւ, անոնց հասնելու վճռականութեամբ:

Շնորհաւորանք «Զանգեզուր»ի պարուսոյց Էլէն Մարտիրոսեանին, խումբին անդամներուն, նաեւ ու մանաւանդ Կոկանեան Սրահի վարչութեան եւ տիկիներուն, որոնց բոլորին միացեալ ջանքերով կարելի դարձած էր երեկոյին յաջողութիւնը:

Մ. Երամեան

Կիրակի, 30 Ապրիլ 2017-ի երեկոյեան, ե-գիպտահայութիւնը առիթ ունեցաւ ներկայ ըլլալու տակաւին վերջերս՝ Ապրիլ 21, 2016-ին հրապարակ իջած եւ Հայկական Զարդերուն նուիրուած շարժանկարի մը, SUN CITY շուկայական համալիրի շքեղ սրահներէն երկուքին մէջ:

Երեկոն առաջադրուած էր Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին կողմէ եւ կազմակերպուած՝ Կոկանեան Սրահի եւ Արարատ Ակումբի ջանքերով:

Վերջին քսանհինգ տարիներուն, Զարդերուն նուիրուած տասնեակ մը շարժապատկերներ բեմադրուած են տարբեր երկիրներու մէջ, ընդհանրապէս միջազգային ճանաչում վայելող դերասանական կազմերով:

Առաջին շարժապատկերը՝ «Հոգիներու Աճուրդ» (Ravished Armenia) ցուցադրուած է 1919-ին, Նիւ Եորքի մէջ: Յետոյ, երկար լռութենէ ետք, 1982-ին երեւցած է «Մուսա Լերան 40 Օրերը»ը, որուն երեւումէն ետք, գրեթէ ամէն տասնամեակ – յետոյ աւելի յաճախակի կերպով – նոր շարժանկար մը երեւցած է միջազգային հրապարակին վրայ, ինչպէս «Մայրիկ» 1990-ին, «Արարատ» 2002-ին, «Արամ» 2002-ին, «Արտոյտներու Ագարակը» 2007-ին, «Մեծ Սօրս Դաջուածքները» 2011-ին, «Հատումը» (The Cut) 2014-ին, «Ծղօսէ Տիկնիկներ» 2015-ին եւ «Խոստումը» (The Promise) 2016-ին, թուելու համար մէկ քանին:

Առաջին անգամ է սակայն որ նման մեծ դրամագլուխով, օսքարեան դաբնեկիր Terry George-ի բեմադրութեամբ եւ միջազգային վարկ վայելող դերասանական կազ-

մով՝ Oscar Isaac, Charlotte Le Bon, Christian Bale, Shohreh Aghdashloo եւ Անճէլա Սարաֆեան, հայկական Զարդերը նկարագրող շարժանկար մը կը պատրաստուի:

Ֆիլմին հերոսը խօսեցեալը գիւղը ձգած, Արեւմտահայաստանի գաւառներէն համալսարանական ուսման համար Պոլիս եկած հայ երիտասարդ մըն է, որ կը հանդիպի իր կեանքը Եւրոպա անցուցած հայ երիտասարդուհիի մը: Կան նաեւ թուրք փաշայի մը զաւակը եւ ամերիկացի թղթակից մը: Այս քանի մը հերոսները կրցած են խտացնել Համաշխարհային Ա. Պատերազմի շրջանին Պոլսոյ մէջ ապրող գրեթէ բոլոր խաւերը՝ հայ, թուրք թէ օտարերկրացի:

Հետաքրքրական է որ շարժապատկերը կը ներկայացնէ նաեւ կերպարը այն սակաւաթիւ թուրքերուն, որոնց մէջ մարդկայինը չէր մեռած եւ որոնք իրենց պայմաններուն ներած չափով փորձած էին օգնել հայերուն, երբեմն նոյնիսկ իրենց իսկ մահուան գնով:

Շարժապատկերը սիրոյ պատմութիւն մը կը հիւսէ Հայկական Զարդերու ենթախորքին վրայ: Թէեւ այլ շարժապատկերներու չափ խուժողուժ տեսարաններ չկան այնտեղ, սակայն յստակ եւ խիստ ազդեցիկ են կարգ մը հատուածներ, երբեմն գիշերուան մութին մէջ կատարուած դէպքերն ու անոնց հետեւանքները:

Շարժապատկերին երաժշտութենէն բաժին մը վստահուած է միջազգային համբաւի տէր Սերժ Թանքեանին, որ հայկական ժողովրդական երգին՝ «Սարի Սիրուն Եար»ին տուած է արդիական հով մը: Շարժապատկերին առիթով Թանքեան ըսած է.

